

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет Імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва
та реставрації творів мистецтва

Робота допущена до захисту
Завідувач кафедри : _____
Н.О. Урсу

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА
на тему: Художні особливості жіночих нагрудних прикрас в сучасному
українському мистецтві

Виконала: студентка II курсу
групи ОМх1-М19z
Спеціальності: 014 Середня
освіта (Образотворче мистецтво)
Гордилюк Юлія Олександрівна
Керівник: Віштаченко В.А.
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач
Рецензент: Урсу Н.О.
Доктор мистецтва, професор

Кам'янець-Подільський

2020 р

ВСТУП

Актуальність роботи. В епоху інтенсивного розвитку науки і техніки особливої актуальності набуває проблема управління творчою діяльністю, формування творчого мислення, виховання творчої особистості.

У сучасній школі відображені характерні ознаки нашого часу – широкі можливості для власного вибору людини, забезпечення власних інтересів і можливостей, різноманітних моделей діяльності, розвитку творчих здібностей. У зв'язку з цим найважливішим завданням сучасної школи стає забезпечення всіх необхідних умов для розвитку особистості учня, його творчої самореалізації. Найбільшою мірою вони створюються на уроках, у процесі виконання вимог шкільних програм, але значну роль у розвитку творчих здібностей відіграє позашкільна діяльність. Участь школярів у різних її видах – важлива сфера, у якій можливості для вияву самоактивності, а водночас і для особистісного самовизначення та самореалізації учнів є вельми широкими. Вільна від жорсткої регламентації, обов'язковості, позашкільна діяльність розкриває можливості для вияву самостійності, самоактивності, школярів.

На жаль, розвиток творчих здібностей у дітей часто стає випадковим і здебільшого залишається на низькому рівні, при цьому психолого-педагогічна наука стверджує, що всі діти наділені здібностями, а тому потрібно їх виявляти і максимально розвивати. У роботах Л.С. Виготського, В.В. Давидова, О.М. Матюшкіна, В.О. Моляко, С.Л. Рубінштейна, Б.М. Теплова та ін. наведені конкретні підходи, певні психолого-педагогічні системи, прийоми цілеспрямованого розвитку творчих здібностей, починаючи з дитинства.

Важливим чинником всебічного розвитку особистості школяра є гурткова робота. Гуртки організуються з метою розширення й поглиблення знань учнів з різних предметів навчального плану школи й розвитку в них сталого інтересу до відповідних галузей науки, художньої літератури й

мистецтва, техніки. Гуртки художньо-естетичного напрямку готують дітей до творчої діяльності в різних видах мистецтва, творять позитивну взаємодію внутрішньої і зовнішньої гармонії особистості, вчать дітей відчувати і творити красу тіла, красу думки, пізнавати істину, красу буття. Цей напрямок представлений різноманітною кількістю об'єднань: вокальні, хореографічні, літературні, фольклорні, драматичні, декоративно-прикладні, петриківського розпису, бісероплетіння тощо.

Щодо останнього, досвід свідчить, що самотійно оволодіти таємницями мистецтва бісероплетіння надто важко. Необхідні спеціально організовані заняття, які можуть проводитися в процесі гурткової роботи. Вони сприятимуть формуванню знань, які стосуються бісероплетіння як одного з видів народної творчості, оволодінню навичками виготовлення різноманітних виробів із бісеру, забезпечуватимуть розвиток творчих здібностей, виховуватимуть дбайливе і шанобливе ставлення до народних традицій, національну свідомість, естетичний смак, сприятимуть популяризації бісероплетіння. Аналіз педагогічної мистецтвознавчої літератури свідчить про недостатню розробленість проблеми навчання учнів загальноосвітньої школи бісероплетінню в умовах позакласної і позашкільної роботи.

Отже, освітня й соціальна значущість проблеми та її недостатня наукова розробленість зумовили вибір теми дипломного дослідження: **«Художні особливості жіночих нагрудних прикрас в сучасному українському мистецтві» (педагогічний аспект).**

Об'єктом дослідження є процес формування творчих здібностей дітей засобами мистецтва бісероплетіння.

Предмет – методика навчання дітей бісероплетіння в умовах гурткової роботи.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методики бісероплетіння, які можуть бути використані в гуртковій роботі як засіб розвитку творчих здібностей дітей.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено такі **завдання** дослідження:

- проаналізувати наукові праці з досліджуваної проблеми і узагальнити теоретичні засади формування творчих здібностей у дітей;

- дослідити становлення бісероплетіння як мистецтва, дібрати й описати методики бісероплетіння, які можуть бути використані в організації гурткової роботи в загальноосвітній школі;

- впровадити розроблені методики в практику гурткової роботи.

Методологічною основою дослідження є концептуальні положення про освіту в Україні; науковий пошук обґрунтування процесів і явищ здійснено на основі принципів історизму, наукової об'єктивності, системності положень про розвиток педагогічної думки й освіти в Україні;

У дослідженні було враховано досвід вітчизняних учених у галузі технології й методики проведення занять із декоративно-прикладного мистецтва (Є. Антонович, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кара-Васильєва).

Значний інтерес викликають наукові дослідження в галузі трудового й професійного навчання (Д. Тхоржевський, В. Хорунжий).

Методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз і узагальнення лінгвістичних, психолого-педагогічних та мистецтвознавчих джерел з теми дослідження; аналіз навчальних програм і планів роботи шкільних; метод теоретичного аналізу й синтезу на етапах визначення мети, предмета, гіпотези, завдань дослідження; синтезування результатів експерименту, визначення їх наукової новизни;

- *емпіричні*: спостереження й аналіз занять гуртків з огляду на проблему дослідження; індивідуальні бесіди з учнями та керівниками

гуртків; констатувальні зрізи та формувальний експеримент; статистична обробка результатів експерименту та якісний аналіз результатів дослідження.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблену методику бісероплетіння можна впроваджувати в діяльність шкільних гуртків. Матеріали дослідження можуть бути використані при викладанні мистецьких дисциплін.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Кам'янець-Подільської ЗОШ I-III ступенів №15.

Структура дипломної роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 52 найменування. Загальний обсяг магістерської роботи складає 78 сторінок.

ВИСНОВКИ

Дипломна робота присвячена проблемі формування творчих здібностей школярів у процесі вивчення мистецтва бісероплетіння на гурткових заняттях.

Аналіз наукових праць з досліджуваної проблеми дав можливість визначити основні терміни і поняття, необхідні для організації дослідження (творчість, креативність, творчі здібності, позакласна та позашкільна робота, гурткова робота тощо), узагальнити теоретичні засади формування творчих здібностей у дітей;

У процесі дослідження становлення бісероплетіння з'ясовано, що мистецтво бісероплетіння є одним із найдавніших в історії людства, його виникнення тісно пов'язане з виробництвом скла, яке є основним матеріалом для виготовлення бісеру. У дипломній роботі всебічно охарактеризовані різні види бісеру в залежності від матеріалу, форми обробки, наведено кілька найбільш поширених класифікацій бісеру за різними ознаками.

Також перелічено й описано інші допоміжні матеріали й інструменти, необхідні для виконання різних видів творчих робіт з бісеру сформульовано правила безпеки праці та дотримання санітарно-гігієнічних норм при їх використанні.

Основною частиною роботи є дібрані й описані методики бісероплетіння, які можуть бути використані в організації гурткової роботи в загальноосвітній школі; насамперед це найпростіші техніки, необхідні у виготовленні будь-якого виробу й доступні навіть молодшим школярам (нанизування, нанизування на дві нитки, «у хрестик», «сіточка»). Детально описано один із найпоширеніших видів роботи з бісером – вишивка, запропонована техніка вишивання ікони.

Залучення дітей до бісероплетіння, оволодіння його прийомами роботи з бісером сприяло формуванню в них низки компетентностей:

- пізнавальної, що забезпечувалася ознайомленням з поняттями та знаннями, які стосуються бісероплетіння як одного з видів народної творчості:

- оволодінню техніками роботи з бісером та навичками виготовлення різноманітних виробів;

- творчої, яка забезпечує формування творчих здібностей;

- соціальної, що сприяє вихованню дбайливого ставлення до народних традицій, національної свідомості, формуванню естетичного смаку, популяризації бісероплетіння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1992. 272 с.
2. Аполозова Л. М. Бижутерия. Москва : Культура и традиции, 2001. 202 с.
3. Артамонова Е.В. Бисер. Москва : Изд-во ЭКСМО, 2005. 192 с.
4. Артамонова Е. В. Украшения и сувениры из бисера. Москва : ЗАО Изд-во ЭКСМО-Прес, 1999. 192 с.
5. Біла книга національної освіти України / акад. пед. наук України ; за ред. В. Г. Кременя. Київ : Інформаційні системи, 2009. 185 с.
6. Біла І. М. Творчість як предмет наукового дослідження // Актуальні проблеми психології: проблеми психології творчості та обдарованості : зб. наук. пр. / за ред. В. О. Моляко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Франка, 2007. С. 27-32.
7. Бобита М. Бисер. Харків : Единорог, 1999. 142 с.
8. Божко Л. А. Изделия из бисера. Изд. 2-е, испр. и допов. Москва : Мартин, 2007. 216 с.
9. Будзан А. Ф. Художні вироби з бісеру // Народна творчість та етнографія. 1976. № 1. С. 81-86.
10. Ветлугина Н. А. Художественное творчество и ребенок. Москва : Педагогика, 1972. 286 с.
11. Воропай О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис. Київ : Оберіг, 1991. 589 с.
12. Выготский Л. С. Психология развития ребенка. Москва : Эксмо, 2005. 512 с.
13. Ганжа П. Таємниці українського рукомесла. Київ : Мистецтво, 1996. 192 с.
14. Глинкин М. С. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ : Наукова думка, 1987. 471 с.
15. Головніна М. В. Сучасне оздоблення одягу. Київ : Техніка, 1977. 150 с.

16. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
17. Гура Л. П. Прикрась свій дім. Київ : Техніка, 1990. 338 с.
18. Ермилова В. В. Моделирование и художественное оформление украшений из бисера. Москва : Академия, 2007. 276 с.
19. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> – Назва з екрану.
20. Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> – Назва з екрану.
21. Золотова М. Бисер. Подарки. Москва : АСТ_ПРЕСС, 1999. 132 с.
22. Изотова М. Все о бисере и бисероплетении. Ростов на Дону. Москва : РИПОЛ классик, 2009. 416 с.
23. Кембел-Хартинг В. Шьем бисером. Москва : Издательский дом «Никола 21-й век», 2003. 128 с.
24. Кульчицька О. І. Дивергентне мислення як умова розвитку творчості дітей молодшого шкільного віку // Обдарована дитина. 1999. № 1. С. 2-6.
25. Литвина Л. М. Моделирование и художественное оформление аксессуаров из бисера. Москва : Просвещение, 2006. 255 с.
26. Ляукина М. Бисер: техника, приемы, изделия. Москва : АСТ-ПРЕСС, 2001. 288 с.
27. Мелик-Пашаев А. А. Психологические основы художественного развития. Актуальні проблеми психології: проблеми психології творчості : зб. наук. пр. / за ред. В. О. Моляко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. Т. 12, вип. 4. С. 161-169.
28. Міщиха Л. П. Психологія творчості : навч. посіб. Івано-Франківськ : Гостинець, 2007. 448 с.
29. Павх С. П. Бісерне рукоділля. Тернопіль. Харків : Ранок, 2009. 112 с.
30. Пармон Ф. М., Бадеева М.О. Всё о бисере. Москва : Сталкер, 2005. 233 с.

31. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / за ред. О. В. Биковської. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2006. 224 с.
32. Програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http:// ipv@ipv.org.ua](http://ipv@ipv.org.ua) – Назва з екрану.
33. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: теоретико-дидактичний аспект : монографія. Миколаїв : Ольвія, 2009. Кн. 1. 561 с.
34. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: дидактичні основи методів навчання і виховання : монографія. Суми : Університетська книга. 2008. Кн. 2. 272 с.
35. Свид С. П. Художні техніки. Київ : Рад. школа, 1977. 80 с.
36. Селівачов М. Р. Народне мистецтво і сучасність. Київ : Знання, 1980. 46 с.
37. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Укр. енцикл., 1985. 966 с.
38. Стольная Е. А. Цветы и деревья из бисера. Москва : Мартин, 2007. 265 с.
39. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. Київ : Освіта України, 2008. 702 с.
40. Стриженова Т. Из истории бисероплетения. Москва : Художник, 2004. 310 с.
41. Судзуки С. Возвращенные с любовью: классический поход у воспитанию талантов. Пер. с англ. Минск : Попурри, 2005. 192 с.
42. Сухомлинський В. І. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Рад. школа, 1976. 576 с.
43. Сущенко Т. І. Основи позашкільної педагогіки : посібник для класних керівників, педагогів позашкільних закладів. Мінськ : Бел. навука, 2000. 221 с.
44. Тхоржевський Д. О. Методика трудового та професійного навчання. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. Ч. 3. 219 с.
45. Українська вишивка: альбом / автор тексту та упоряд. Т. В. Кара-Васильєва. Київ : Мистецтво, 1993. 264 с.

46. . Українська культура : лекції / за ред. Д. Антоновича. Київ : Либідь, 1993. 592 с.
47. Українське мистецтвознавство : міжвідомчий зб. наук. пр. Київ : Наукова думка, 1993. Вип. 1. 208 с.
48. Фадаева Е. В. Простые поделки из бисера. Москва : Айрис-пресс, 2008. 144 с.
49. Федорчук О. Українські народні прикраси з бісеру. Львів : Свічадо, 2007. 120 с.
50. Хмара З. А. Поделки из бисера. Москва : Сталкер, 2005. 2007 с.
51. Черемных А. И. Основы художественного конструирования поделок из бисера. Москва : Просвещение, 2005. 266 с.
52. Чиотти Д. Украшения из перламутра, бисера, стекла, бусин. Москва : Издательский дом «Никола 21-й век», 2006. 96 с.